

Urząd Regulacji Energetyki

<https://www.ure.gov.pl/pl/urząd/informacje-ogolne/edukacja-i-komunikacja/publikacje/seria-wydawnicza-bibli/handel-energia-zasady/1341,V-PRZYSZLOSC-8211-HANDEL-USLUGAMI-ENERGETYCZNYMI-A-GATS.html>
19.04.2024, 20:07

V. PRZYSZŁOŚĆ? – HANDEL USŁUGAMI ENERGETYCZNYMI A GATS

A. PRZYPOMNIENIE DYSKUSJI NA TEMAT PRODUKT VERSUS USŁUGI W SEKTORZE ENERGETYCZNYM

290. Problem oddzielenia produktów energetycznych od usług energetycznych został już przedstawiony powyżej w akapicie 33.
291. To rozróżnienie jest ważne także w kontekście TKE. Jakie znaczenie będzie miało uchwalenie przez Strony Układające się TKE zasad obsługi lokalnych sieci przesyłowych przez firmy zagraniczne? Czy taka regulacja wywrze wpływ na energię elektryczną jako towar (ponieważ brak dostępu do sieci przesyłowej może oznaczać również mniejszy import energii elektrycznej), czy jest to raczej kwestia handlu usługami, mianowicie przesyłu energii elektrycznej przez zagranicznych usługodawców? Jeśli to drugie jest prawdą, wspomniana regulacja może znaleźć się poza zakresem obecnych zasad handlowych TKE, ponieważ zasady WTO dotyczące handlu usługami (GATS) nie zostały włączone do TKE.
292. To, czy dany środek wpływa na handel towarami czy na handel usługami, czy też oddziałuje na oba przypadki, ma zasadnicze znaczenie również dla celów WTO. Zasady GATT stosuje się, jeśli jest to handel towarami. W przypadku handlu usługami ma zastosowanie ostatnio rozwinięty GATS.
293. Należy zauważyć, że Organ Apelacyjny doszedł do wniosku, iż jeden i ten sam środek może mieć zastosowanie zarówno w ramach GATT, jak i GATS. Innymi słowy, GATT i GATS, dwa niewykluczające się wzajemnie porozumienia, mogą pokrywać się: „ pewne środki mogłyby znaleźć się wyłącznie w zakresie GATT 1994, ponieważ oddziałują na handel towarami jako towarami. Pewne środki mogłyby znaleźć się wyłącznie w zakresie GATS, gdyż wywierają wpływ na świadczenie usług jako usług. Istnieje ponadto trzeci rodzaj środków, które mogłyby znaleźć się w zakresie zarówno GATT 1994, jak i GATS. Są to przepisy, które dotyczą usługi odnoszącej się do danego towaru lub usługi świadczonej wraz z danym towarem”.¹⁰⁶⁾
294. Krótki opis GATS został przedstawiony w następnej części (B). Strony Układające się TKE mogą również zechcieć włączyć te zasady, które są bardzo istotne z punktu widzenia łańcucha wartości dodanej energii.
295. Jakkolwiek i mimo, że GATS w pełni ma zastosowanie w handlu usługami energetycznymi, jak dotąd niewiele zobowiązań poszczególnych krajów w zakresie sektora energetycznego zostało podjętych. Niektóre państwa, w szczególności

kraje Wspólnoty Europejskiej oraz Stany Zjednoczone, domagają się wyjaśnienia klasyfikacji usług energetycznych w ramach GATS.¹⁰⁷⁾ Stosownie do agendy w sprawie dalszych negocjacji w zakresie usług, w styczniu 2000 r. rozpoczęły się negocjacje poświęcone poprawie dostępu do rynku usług energetycznych.

B. PODSTAWOWE ZASADY UKŁADU OGÓLNEGO W HANDLU USŁUGAMI („GATS”)

296. GATS (zawarty w Załączniku 1B do Porozumienia z Marakeszu Ustanawiającego Światową Organizację Handlu) obok Wielostronnego Porozumienia w sprawie handlu towarami i Porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (odpowiednio Załącznik 1A i Załącznik 1C do Porozumienia z Marakeszu), stanowi jeden z trzech filarów WTO. Aby kraj stał się członkiem WTO musi zaakceptować wszystkie trzy porozumienia. W takim rozumieniu WTO jest „jednolitym zobowiązaniem” i żadna inna opcja umożliwiająca zrezygnowanie z któregoś z porozumień, nie jest tolerowana. Można albo przyjąć wszystko albo nie zostać członkiem WTO.
297. Struktura prawna GATS jest następująca. GATS obejmuje 29 artykułów i 8 załączników, z których większość dotyczy poszczególnych sektorów usługowych (takich jak telekomunikacja i usługi finansowe). Zarówno GATS jak i 8 załączników (które tworzą integralną część GATS) są wiążące dla wszystkich członków WTO. Ponadto, każdy z członków WTO ma własną listę szczegółowych zobowiązań, na której znajdują się zobowiązania w zakresie dostępu do rynku, traktowania narodowego i zobowiązania dodatkowe. Zobowiązania te są specyficzne dla każdego z członków WTO, ale tworzą integralną część GATS. W końcu, od utworzenia WTO w 1995 r., cztery protokoły dotyczące usług finansowych, przemieszczania się osób fizycznych i telekomunikacji podstawowej, zostały dodane do GATS.¹⁰⁸⁾ Protokoły te są wynikiem stałych negocjacji wymaganych w załącznikach do GATS. Istota czy też wyniki negocjacji znajdują swe odbicie nie tyle w protokołach jako takich, ile raczej w dodatkowych zobowiązaniach zamieszczonych na szczegółowych listach krajów członkowskich.

1. Kiedy stosuje się GATS?

298. GATS obejmuje w zasadzie wszystkie sektory usługowe, włączając w to usługi energetyczne oraz wszystkie środki oddziałujące na handel usługami. Dla celów praktycznych WTO, wszystkie usługi są sklasyfikowane w dwunastu grupach (od usług handlowych i eksperckich do usług w dystrybucji i turystyce i „innych”).¹⁰⁹⁾ Nie istnieje wyszczególniona grupa zwana „usługi energetyczne”, dlatego też usługi energetyczne są podzielone zgodnie z zakresem grup usług. Środki oddziałujące na handel usługami to te, które oddziałują na jeden z czterech „trybów” świadczenia usług (Artykuł I):

(1) **świadczenie transgraniczne:** usługi świadczone z terytorium jednego Członka WTO na terytorium drugiego Członka (np. firma consultingowa w kraju A

świadcząca usługi doradcze w zakresie efektywności energetycznej i gospodarki energetycznej wytwórcy energii elektrycznej w kraju B),

(2) **konsumpcja za granicą**: usługi świadczone przez podmioty krajowe na krajowym terytorium jednego Członka odbiorcom z innego kraju (np. podmiot z kraju A świadczący usługi turystyczne w kraju A, zapewnia je w kraju A

konsumentom z kraju B) ¹¹⁰⁾,

(3) **obecność handlowa**: usługi świadczone poprzez jakikolwiek rodzaj działalności jednego z Członków WTO na terytorium innego Członka (np. przedsiębiorstwo w kraju A specjalizujące się w usługach w przesyłaniu i dystrybucji energii elektrycznej zakłada oddział w kraju B),

(4) **tymczasowa obecność** osób fizycznych: usługi świadczone przez osoby fizyczne Członka WTO na terytorium któregośkolwiek innego Członka (inżynier lub inny ekspert, pochodzący z kraju A, świadczący usługi przedsiębiorstwu w kraju B w zakresie identyfikacji źródeł energii, takich jak badanie i przygotowanie terenu lub badania sejsmiczne).

2. Podstawowe zasady GATS

299. Zobowiązania w ramach GATS składają się ze:

(1) zbioru zasad ogólnych, które mają zastosowanie wobec wszystkich Członków WTO bez wyjątku wobec wszystkich środków (i wszystkich czterech trybów) oddziałujących na handel usługami; i

(2) zobowiązań szczególnych dotyczących sektorów, na przykład w zakresie usług energetycznych lub konstruktorskich, które mogą być zastosowane tylko w ramach pewnych trybów świadczenia usług, w zależności od Członka WTO.

300. Ponadto GATS zawiera wyjątki o charakterze ogólnym i wyjątki ze względów bezpieczeństwa, zasady prowadzenia dalszych negocjacji oraz postanowienia instytucjonalne (w tym postanowienia dotyczące rozstrzygnięcia sporów).

(a) Główne zasady stosowane „bez wyjątku”: klauzula najwyższego uprzywilejowania (KNU) i przejrzystość

301. Dwoma głównymi zasadami stosowanymi „bez wyjątku” są: (a) zobowiązanie stosowania klauzuli najwyższego uprzywilejowania (KNU) wobec wszystkich zagranicznych usług i zagranicznych usługodawców niezależnie od ich pochodzenia (Artykuł II GATS); i (b) przejrzystość (publikacja informacji na temat stosowanych środków i ich zmian, zobowiązanie utworzenia punktów informacyjnych, Artykuł III GATS).

302. Odstępstwo od zasady największego uprzywilejowania jest dozwolone jedynie dla środków wykazanych w Załączniku w sprawie odstępstw od Artykułu II (KNU) GATS i spełniających warunki tegoż Załącznika. Zastosowano tzw. metodę „listy negatywnej”: zasadę KNU stosuje się bez wyjątku, chyba że wyraźne odstępstwa były poczynione przez Członka zanim stał się Członkiem WTO. Żadne odstępstwa nie mogą być dodane do listy z chwilą przystąpienia przez kraj do WTO (odstępstwa od KNU można uzyskać jedynie poprzez zawieszenie nałożonego zobowiązania zgodnie z Artykułem IX Porozumienia ustanawiającego WTO). ¹¹¹⁾ Wszystkie odstępstwa w Załączniku muszą podlegać przeglądowi (po raz pierwszy w 2000 r., kolejny jest obecnie w trakcie) i nie powinny w zasadzie przekraczać okresu 10 lat.
303. Ponadto, GATS obejmuje ogólne postanowienia stosowane „bez wyjątku”, dotyczące wzrastającego udziału krajów rozwijających się (Artykuł IV GATS), przepisów wewnętrznych (nakładając zobowiązanie posiadania odpowiednich mechanizmów umożliwiających odwołanie od decyzji administracyjnych oddziałujących na handel usługami, Artykuł VI:2 GATS) oraz monopoli i wyłącznych usługodawców oraz prywatnych ograniczających praktyk gospodarczych (Artykuły VII i IX GATS).

(b) Zobowiązania szczegółowe krajowe i sektorowe: dostęp do rynku, traktowanie narodowe i zobowiązania dodatkowe

304. Szczegółowe zobowiązania krajowe w sprawie dostępu do rynku, traktowania narodowego i zobowiązania dodatkowe stanowią rdzeń GATS. Ich wpływ nie zależy tak bardzo od postanowień GATS samych w sobie, ale raczej od szczegółowych zobowiązań krajowych podjętych przez każdego z Członków WTO w ramach własnej „listy”, tj. dokumentu załączonego do GATS dla każdego Członka WTO ze szczególnymi i dodatkowymi zobowiązaniami, podjętymi przez danego Członka w trakcie negocjacji Rundy Urugwajskiej i później.
305. Spośród działalności usługowych znajdujących się na liście danego kraju, usługi zagraniczne i usługodawcy korzystają z pewnego „dostępu do rynku” (Artykuł XVI GATS), „narodowego traktowania” (Artykuł XVII GATS) i/lub „dodatkowych zobowiązań” (Artykuł XVIII GATS) w kilku specyficznych sektorach, podlegających ograniczeniom podanym na liście.
306. Pod tym względem metoda „listy pozytywnej” (zobowiązanie dotyczy tylko wymienionych sektorów) jest połączona z aspektami „listy negatywnej” (stosuje się tylko ograniczenia z listy). Innymi słowy, członek jest jedynie zobowiązany do zapewnienia „traktowania narodowego”, np. traktowania zagranicznych usługodawców w zakresie usług energetycznych w ten sam sposób, w jaki są traktowani usługodawcy krajowi, jeśli wyraźnie zobowiązał się co do tego specyficznego sektora i do trybu świadczenia usług. To samo stosuje się wobec „dostępu do rynku”. Zagraniczni usługodawcy mogą domagać się dostępu do rynku tylko w takim wymiarze w jakim zostało to wyraźnie wskazane na liście

dotyczącej specyficznego sektora i w zakresie trybu świadczenia usług. Zarówno pod względem traktowania narodowego, jak i dostępu do rynku stosuje się ograniczenia zawarte na liście, ale tylko te ograniczenia mogą być nałożone („lista negatywna”).

307. Członkowie WTO mogą podjąć tzw. „zobowiązania dodatkowe” w stosunku do środków oddziałujących na handel usługami, które nie podlegają obowiązkowi umieszczenia na liście w myśl Artykułów XVI lub XVII, włączając w to zagadnienia dotyczące kwalifikacji, norm i licencji (np. zobowiązanie stosowania norm międzynarodowych w zakresie kwalifikacji i standardów na danym polu usług).
308. W odniesieniu do „narodowego traktowania” przedstawiono wskazówki dotyczące traktowania niedyskryminującego (zakazującego dyskryminacji de jure, jak również de facto), ale nie określono, jakie rodzaje środków są zakazane w przypadku, gdy zobowiązania zostały podjęte. Dla porównania, w przypadku „dostępu do rynku” GATS zawiera wyczerpującą listę ograniczeń, których członkowie o podjętych w tym zakresie zobowiązaniach nie mogą stosować, chyba że określony środek jest wymieniony jako wyjątek na liście krajowej. Te ograniczenia dostępu do rynku to ograniczenia:
- (1) liczby usługodawców (np. tylko 5 zagranicznych dystrybutorów energii elektrycznej może świadczyć swoje usługi w kraju A),
  - (2) wartość transakcji usługowych lub aktywów,
  - (3) całkowitą ilość transakcji usługowych lub całkowitej wielkości produktu,
  - (4) całkowitą liczbę osób fizycznych, które mogą być zatrudnione,
  - (5) rodzajów podmiotowości prawnej,
  - (6) udziału kapitału zagranicznego (np. maksymalna wielkość kapitału zagranicznego w przedsiębiorstwach wydobywających ropę).
309. W obszarach, gdzie szczególne zobowiązania zostały podjęte, uruchamiane są dalsze zobowiązania GATS, takie jak te dotyczące przepisów wewnętrznych (np. zobowiązanie stosowania w sposób umiarkowany, obiektywny i bezstronny środków powszechnie obowiązujących, oddziałujących na handel usługami, Artykuł VI:1 GATS), monopoli i wyłącznych usługodawców (Artykuł VIII GATS) oraz płatności i transferów transakcji bieżących i transakcji kapitałowych (Artykuł XI GATS).

(c) Wyjątki i dalsze negocjacje

310. GATS zawiera również postanowienia pozwalające na integrację gospodarczą (Artykuł V GATS, podobny do Artykułu XXIV GATT), porozumienia integrujące rynki pracy (Artykuł V bis GATS), porozumienia wzajemnego uznawania (Artykuł VII GATS) i ograniczenia wprowadzone dla ochrony bilansu płatniczego (Artykuł XII GATS).
311. Wyjątki o charakterze ogólnym i wyjątki ze względów bezpieczeństwa, podobne do zawartych w Artykułach XX i XXI GATT, znajdują się w Artykułach XIV i XIV bis

GATS.

312. Wymóg dalszych negocjacji w zakresie przepisów wewnętrznych znajduje się w Artykule VI:4 GATS, zagadnienia dotyczące nadzwyczajnych środków ochronnych – w Artykule X:1 GATS, zakupów rządowych – w Artykule XIII GATS, subsydiów – w Artykule XV GATS.
313. 313. Stosownie do Części IV GATS poświęconej stopniowej liberalizacji, wymagane są również kolejne rundy negocjacji ogólnych GATS. Pierwsza z nich jest obecnie w toku.

---

¹⁰⁶⁾ Appellate Body report on *EC – Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas*, WT/DS27AB/R, przyjęty 25 września 1997 r., para. 27. Więcej na temat ostatnich spraw WTO dotyczących ząębiana się GATT/GATS (potwierdzających wcześniejsze wnioski) patrz: Appellate Body Report on *Canada – Certain Measures Affecting the Automotive Industry*, skarga wniesiona przez Japonię i WE, przyjęta 19 czerwca 2000 r., WT/DS139/AB/R.

¹⁰⁷⁾ Patrz na przykład *Communication from The United States on Classification of Energy Services to the WTO Committee on Specific Commitments (under GATS)*, 18 May 2000, S/CSC/W/27.

¹⁰⁸⁾ Numeracja protokołów zaczyna się od numeru 2, tak więc ostatni protokół GATS (w sprawie usług finansowych) posiada nr 5. Nie istnieje protokół GATS nr 1.

¹⁰⁹⁾ Klasyfikacja ta, powstała w trakcie Rundy Urugwajskiej wielostronnych negocjacji handlowych, jest zawarta w dokumencie MTN.GNS/W/120. Pomimo tego, że jest stosowana przez większość Członków WTO w tworzeniu list szczegółowych zobowiązań zgodnie z GATS, nie rodzi żadnych skutków prawnych.

¹¹⁰⁾ Trudno jest dojrzeć powiązanie tego rodzaju sposobu świadczenia usług z usługami energetycznymi, chyba że urządnienia energetyczne miałyby być wysłane za granicę w celu naprawy lub konserwacji, co oznaczałoby, że usługi zagraniczne w zakresie urządnień energetycznych są faktycznie świadczone za granicą.

¹¹¹⁾ Ponadto, pewne naruszenie klauzuli najwyższego uprzywilejowania (KNU) może być uzasadnione, podobnie jak w przypadku GATT, przyczynami związanymi z ochroną zdrowia, bezpieczeństwem narodowym, tworzeniem unii celnej, etc.; zobacz: akapit 310.

[GŁÓWNE ZASADY WTO STOSOWANE DO HANDLU ENERGIĄ ZGODNIE Z TKE] [Spis treści]
[ANEKS DO WYDANIA POLSKIEGO]

Data publikacji : 19.08.2005

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)